

УДК 336.1

ТЕРМІНОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ»

ТИЩЕНКО Олександр Миколайович

доктор економічних наук, професор

ТИМУШЕВА Наталя Юріївна

аспірантка

Поступ нової незалежної демократичної держави у XXI сторіччя неможливий без осмислення нових явищ та процесів, що відбуваються в суспільному житті. Не останнє місце посідають зміни в бюджетній системі країни, у відносинах між бюджетами всіх рівнів, починаючи від сільського, селищного та міського, закінчуючи Державним бюджетом України, в рамках постійного прагнення до самостійності місцевих бюджетів до подальшого розвитку та зміцнення місцевого самоврядування. Досвід розвинутих країн свідчить, що рівень добробуту населення зростатиме за наявності сильної місцевої влади, яка здатна вирішувати поточні проблеми населення, відстоювати інтереси мешканців окремих територій серед загальнодержавних програм та заходів. Розвиток місцевого самоврядування, заснований на розмежуванні повноважень та відповідальності між центральним та місцевими рівнями влади, є актуальним для сьогодення.

Але система міжбюджетних відносин в Україні характеризується необґрунтованим перерозподілом фінансових ресурсів між рівнями бюджетів. Про це свідчить зростання дивергенції соціально-економічного розвитку регіонів країни, збільшення централізованої дотаційної підтримки як економічно розвинутих, так і відсталіх регіонам. За рахунок системи міжбюджетних відносин не відбувається реалізації стратегічних та тактичних цілей та задач, спрямованих на конвергенцію соціально-економічного стану регіонів країни та створення умов по їх ефективному розвитку, збільшенню якісних показників рівня життя населення [8].

Що стосується вибору стратегії реформування економічної системи, зокрема моделі міжбюджетних відносин, принципове значення має те, що умови переходу до ринку істотно відрізняються від класичних, оскільки трансформація відбувається не в напрямку від вільної конкуренції до державного регулювання, а навпаки: від директивної економіки до розвитку конкуренції та запровадження вільного ціноутворення. Процеси децентралізації державних фінансів відбуваються протягом останнього десятиліття в країнах постсоціалістичного простору, зокрема в Україні [10; 17].

Міжбюджетні відносини протягом свого існування були темою для дискусії вчених різних країн. Виникали питання, як найліпше побудувати таку модель міжбюджетних відносин, яка б вирішувала проблеми, зв'язані з бюджетами різних рівнів. Тому вкрай важливо розглянути досвід не тільки європейських вчених, а також думки українських

та російських науковців, в працях яких йдуться дискусії не тільки про реформування міжбюджетних відносин, а і про їх сутність.

У російській літературі існує безліч трактувань поняття «міжбюджетні відносини», які уточнюють визначення, дане в Бюджетному кодексі РФ, але розрізняються між собою навкруги питань, що включають у бюджетні правовідносини, що складаються між органами влади різних рівнів у сфері бюджетної діяльності [3]. На думку ряду російських авторів, поняття «міжбюджетні відносини» треба трактувати як відносини між органами державної влади федерального, регіонального рівнів і органами місцевого самоврядування із приводу бюджетного устрою, реалізації бюджетного федералізму, у тому числі розподілу й перерозподілу доходів і витрат між бюджетами [9]. А. Бабиць і Л. Павлова більш широко характеризують міжбюджетні відносини й розуміють їх як «сукупність відносин між органами державної влади РФ, органами влади суб'єктів РФ й місцевого самоврядування із приводу розмежування й закріплення бюджетних прав, дотримання прав, обов'язків і відповідальності органів влади в області складання, твердження й виконання бюджетів і бюджетного процесу» [1].

А. Колесов вважає, що визначення міжбюджетних відносин повинно включати більш повний їх перелік, що виникає у ході бюджетного процесу, у тому числі відносини між органами влади одного рівня, між федеральними й місцевими органами влади, минаючи суб'єктів РФ; допущення ситуації надання допомоги з нижчестоящого бюджету вищестоящому. Виходячи із цього, А. Колесов вважає, що міжбюджетні відносини – це невід'ємна частина більш широкого процесу, яким є бюджетна політика, причому вони виступають первинними стосовно інших її напрямків; міжбюджетні відносини є державно- та бюджетоутворювальними [15].

Деякі учені РФ ототожнюють поняття «міжбюджетні відносини» і «бюджетний федералізм», вважаючи, що у федеративній державі їх зміст автоматично однаковий [1]. Як обґрунтування такої позиції ними приводиться факт наявності субфедерального рівня державної влади, що припускає його більше значну самостійність (у порівнянні з муніципальним рівнем) в області регулювання бюджетних правовідносин. Так, Ю. Другова під бюджетним федералізмом розуміє «систему бюджетних відносин між федерацією і її суб'єктами, яка дозволяє в умовах рівноправності суб'єктів РФ органічно сполучати інтереси федерації з інтересами її членів» [11]. М. Романовський визначає бюджетний федералізм як «відносини між федеральною владою й властями національно-державних і адміністративно-територіальних підрозділів із приводу оптимального, науково обґрунтованого розподілу доходів бюджету кожного рівня й витрат, фінансованих з них» [3]. А. Самохвалів відзначає, що «федеративний устрій держави передбачає наявність взаємин між федеральним бюджетом і бюджетами суб'єктів федерації, побудованих на принципах федералізму» [3]. А. Ігудін приводить більше повне визначення даного поняття: «Бюджетний федералізм – це відносини на основі принципів централізму й децентралізму між федеральними

ми органами влади й органами влади суб'єктів Федерації з приводу формування й реалізації бюджетної політики держави, розмежування бюджетно-податкових повноважень, витрат і доходів, розподіли й перерозподіли останніх між федеральним бюджетом і консолідованими бюджетами суб'єктів Федерації при високому ступені самостійності територіальних бюджетів, виходячи з необхідності єдності загальнодержавних інтересів і інтересів населення, що проживає на територіях суб'єктів Федерації й вхідних до них муніципальних утворень» [12].

Низка авторів, визначаючи бюджетний федералізм, включає до його змісту взаємодію між всіма трьома суб'єктами міжбюджетних відносин, що принципово вірно, тому що відповідає складу бюджетної системи федеративної держави. В. Птіцин характеризує бюджетний федералізм як «відносини між федеральними органами державної влади й органами державної влади суб'єктів федерації, а також з органами місцевого самоврядування, що виникають у ході бюджетного процесу та засновані на розмежуванні бюджетних прав і повноважень в області формування й витрачання бюджетних коштів, виходячи із принципу сполучення інтересів на всіх рівнях бюджетної системи» [21]. Аналогічна позиція І. Подпоріної, яка трактує бюджетний федералізм як «форму бюджетного пристрою у федеративній державі, що припускає реальну участь всіх ланок бюджетної системи в єдиному бюджетному процесі РФ, рівною мірою орієнтованому й на облік загальнодержавних інтересів, і на реалізацію інтересів суб'єктів Федерації» [19].

О. Богачева розглядає бюджетний федералізм як економічне поняття, не пов'язане з державним політичним устроєм, що характеризує багаторівність бюджетної системи. Автономне функціонування бюджетів окремих рівнів влади і їх (бюджетів) взаємини, засновані на чітко сформульованих нормах, і називаються бюджетним федералізмом» [4].

За зауваженнями А. Барбері, розходження між федеративними й унітарними державами стає все менш чітким. У перших йдуть процеси централізації, у других – децентралізації, і саме «держава регіонів» виглядає раціональним [20].

З вищенаведеного можна зробити висновок, що серед російських вчених не існує однієї думки відносно сутності міжбюджетних відносин. Вони пропонують різноманітні підходи до визначення цього поняття. Якщо порівнювати РФ та Україну в призмі змісту міжбюджетних відносин, то можна побачити корінну відмінність у формі державного устрою: федерація та унітарна держава. Тому необхідно розглянути, як трактують поняття міжбюджетних відносин українські вчені. Слід зазначити, що остаточного визначення найменування терміну міжбюджетних відносин серед різноманітних досліджень українських вчених також нема. Досить часто вживаються терміни «бюджетне регулювання», «міжбюджетні відносини». При розгляді іноземного досвіду міжбюджетних відносин вживаються терміни «фінансове вирівнювання», «внутрішні міжурядові фінансові відносини». Досить рідко трапляється термін «міжбюджетне регулювання». При цьому майже неможливо знайти наукових обґрунтувань вибору того чи іншого терміну.

Щодо терміну «бюджетне регулювання», то зазвичай науковці дотримуються думки, що це надання коштів з Державного бюджету України до бюджету АРК, бюджетів областей, міст Києва і Севастополя з метою збалансування доходів і витрат кожного бюджету. Тобто розглядаються лише взаємовідносини між Державним бюджетом та регіональними бюджетами, що значно обмежує коло учасників міжбюджетних відносин [7]. О. Кириленко досить детально підходить до проблеми визначення змісту поняття «бюджетне регулювання» та використовує поняття «міжбюджетні відносини». Так, визначено найважливіші складові системи міжбюджетних відносин [14]:

- розмежування витратків бюджетів відповідно до розподілу повноважень між державною владою і місцевим самоврядуванням;
- забезпечення бюджетів доходами, достатніми для виконання покладених на них завдань;
- підтримка «бідних» у фінансовому розумінні територій;
- вилучення коштів у відносно «багатих» у фінансовому розумінні територій;
- різні форми взаємовідносин, що виникають у процесі виконання бюджетів (векселя, взаємозаліки, бюджетні позички тощо).

Автор [14] визначає основу міжбюджетних відносин як розмежування доходів і витратків між ланками бюджетної системи, проведене відповідно до розподілу повноважень органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Слід підкреслити, що зміст поняття «бюджетне регулювання» розглядається як підпорядковане поняттю «міжбюджетні відносини», тобто зміст поняття «міжбюджетні відносини» включає зміст поняття «бюджетне регулювання», а бюджетне регулювання, у свою чергу, полягає у збалансуванні бюджетів, що входять до складу бюджетної системи, яке досягається за допомогою перерозподілу бюджетних ресурсів.

Ширше значення терміну «бюджетне регулювання» запропоновано В. Кравченко: «процес збалансування (вирівнювання) доходів та витрат бюджетів різних рівнів, що входять до бюджетної системи по вертикалі і по горизонталі» [16]. Під терміном «міжбюджетні взаємовідносини» розуміється форма взаємозв'язків і взаємозалежності між окремими ланками системи місцевих бюджетів, а також між місцевими бюджетами та Державним бюджетом України, що є головним елементом системи міжурядових фінансових відносин.

Деякі економісти ототожнюють бюджетне регулювання з міжбюджетними відносинами, що при підтримці «бідних» та вилученні коштів у відносно «багатих» у фінансовому розумінні територій, становлять зміст поняття «бюджетне регулювання» [26]. С. Юрій у своєму визначенні бюджетного регулювання додає мету відносин між бюджетами й розглядає його як систему передачі частини коштів вищих бюджетів для збалансування нижчих бюджетів. Це визначення описує рух бюджетних коштів тільки по вертикалі бюджетних взаємовідносин, і тільки зверху вниз. На думку С. Слухай, бюджетне регулювання – це відносини, в осно-

ві яких лежить певний розподіл видатків і доходів різних територіальних громад [22].

При розгляді внутрішньодержавних міжбюджетних відносин, які існують у розвинутих країнах, автори користуються терміном «фінансове вирівнювання», під яким розуміють систему інструментів та заходів щодо усунення фіскальних дисбалансів шляхом перерозподілу бюджетних ресурсів по вертикалі між різними рівнями влади і по горизонталі між адміністративно-територіальними одиницями (АТО). Поодиноким вживанням термінів «міжбюджетне регулювання» та «регулювання міжбюджетних відносин» дозволяє вважати їх рівноправними [5], однак серед науковців та у фінансовій термінології прийнято використовувати саме другий термін.

Становить інтерес питання, чи існує різниця між термінами «міжбюджетні відносини», «бюджетне регулювання» та «фінансове вирівнювання». Бюджетне регулювання розглядається з двох точок зору [7]:

- з першої точки зору, бюджетні ресурси є об'єктом у перерозподільному процесі між ланками бюджетної системи, що відбувається з метою збалансування бюджетів усіх рівнів під час виконання органами влади своїх повноважень;
- з іншої точки зору, бюджетне регулювання є одним з основних інструментів, важелів впливу на стан економіки та сферу соціально-культурного розвитку держави, наприклад, проведення регіональної політики, підтримку особливо важливих галузей народного господарства, сприяння або стримування діяльності суб'єктів господарської діяльності як у цілому в країні, так і в окремих регіонах, регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Враховуючи вищевикладене і те, що Україна є країною з ринковою економікою та має на меті інтеграцію до світового співтовариства, вважається доцільним розмежувати зміст термінів «бюджетне регулювання» та «міжбюджетні відносини» залежно від тієї ролі, яку відіграють бюджетні показники. Міжбюджетні відносини існують тоді, коли бюджетні показники є об'єктом регламентування розподільчих процесів у системі управління бюджетною системою та окреслюють внутрішні потоки бюджетних ресурсів. При бюджетному регулюванні бюджетні показники розглядаються як інструменти, важелі управління економікою через зовнішні, щодо бюджетної системи, фінансові потоки [2]. Регулюванням міжбюджетних відносин охоплені лише внутрішні об'єкти бюджетної системи. Необхідність такого регулювання обумовлена потребою забезпечення гарантованого рівня надання суспільних благ через збалансування доходів та видатків бюджетів усіх ланок бюджетної системи, вирівнювання фінансових можливостей регіонів, досягнення в ході бюджетного процесу раціональності та узгодженості між бюджетами всіх рівнів. Тобто мета міжбюджетних відносин відрізняється вужчою спеціалізацією і взагалі спрямована на забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів у економічному та соціальному аспектах, як на окремій території, так і в державі в цілому. Виходячи з вищевикладеного, міжбюджетні

відносини доцільно визначити як складову бюджетного регулювання.

Поняття «вирівнювання» в українському законодавстві, що регулює діяльність у бюджетній сфері, зустрічається в:

- статті 16 Закону України «Про бюджетну систему України» від 5 грудня 1990 року №512-XII у редакції Закону України від 29 червня 1995 року №253/95-ВР (втратив чинність) в якості вирівнювання економічного, соціального, екологічного стану АТО;
- статті 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року №280/97-ВР. Це поняття переходить у поняття бюджетного вирівнювання.

Отже, поняття фінансового або бюджетного вирівнювання, що нерідко застосовуються на практиці, остаточно законодавством не визначено. Серед науковців також можна зустріти ототожнення фінансового (бюджетного) вирівнювання з бюджетним регулюванням [22; 23; 25]. На думку О. Кириленка, бюджетне регулювання – поняття глибшого змісту, а фінансове вирівнювання входить до складу процедур бюджетного регулювання, і, таким чином, фінансове вирівнювання є складовою процесів бюджетного регулювання [14]. І. Волохова вважає, що фінансове вирівнювання – це система відносин та заходів щодо усунення фіскальних дисбалансів шляхом перерозподілу бюджетних ресурсів по вертикалі між різними рівнями влади і по горизонталі між різними територіями чи АТО, та пропонує ототожнювати поняття «фінансове вирівнювання» та «міжбюджетні відносини» з тією різницею, що перше використовується в зарубіжному досвіді, а друге – в Україні [7]. Так, фінансове вирівнювання В. Кравченком описується як процес збалансування доходів та видатків місцевих органів влади з метою створення можливостей надання ними державних і громадських послуг на рівні єдиних державних стандартів [16]. Однак трактування, яке наведено С. Слухаєм, що це відносини, в основі яких лежить певний розподіл видатків і доходів різних територіальних громад [22], передбачає розподіл суспільних завдань та розподіл і перерозподіл суспільних коштів, а не тільки бюджетних ресурсів. Перерозподілу передують розрахунки фінансового потенціалу АТО, однак, об'єктом перерозподілу є лише частина фінансових ресурсів – бюджетні ресурси, що розподіляються між ланками бюджетної системи. Відносини, що виникають у процесі перерозподілу бюджетних ресурсів під час фінансового вирівнювання, становлять сутність міжбюджетних відносин. Таким чином, можна зробити висновки, що серед вчених не існує єдиної думки відносно поняття та сутності міжбюджетних відносин (табл. 1).

Таким чином, поняття «міжбюджетні відносини» має двосторонній зміст: з одного боку – це система розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між ланками бюджетної системи держави з метою збалансування диспропорцій в соціально-економічному розвитку АТО; з другого – це відносини між органами державної влади та органами місцевого самоврядування відносно розподілу повноважень, функцій, обов'язків та відповідальності щодо виконання Державного бюджету України. Існуючі різ-

Таблиця 1

Трактування поняття «міжбюджетні відносини»

Поняття, з якими ототожнюється поняття «міжбюджетні відносини»	Автори, які дотримуються такої точки зору
«Бюджетний федералізм»	Т. Брайчева, Ю. Другова, М. Романовський
«Бюджетне регулювання»	Л. Фурдичко, Н. Гайдис
«Фінансове (бюджетне) вирівнювання»	С. Слухай, В. Федосов, В. Опарін, С. Львовичкін

ночитання в трактуванні та складна сутність міжбюджетних відносин потребує уточнення цього поняття в нормативній і законодавчій базі.

Визначення поняття «міжбюджетні відносини» в працях вчених наведено в табл. 2.

Література

1. Бабиц А. М. Государственные муниципальные финансы / А. М. Бабиц, Л. Н. Павлова. – М.: Финансы, 1999. – 276 с.
2. Бак Н. А. Міжбюджетні відносини як складова бюджетного регулювання // Н. А. Бак // Фінанси України. – 2002. – №5. – С. 78–82.
3. Балтина А. М., Межбюджетные отношения в регионе: модели организации регулирования: монография. / А. М. Балтина, В. А. Волохина. – Оренбург: ОГУ, 2004. – 197 с.
4. Богачева О. В. Становление российской модели бюджетного федерализма / О. В. Богачева // Вопросы экономики. – 1998. – № 8. – С. 32
5. Буковинський С. А. Удосконалення вирівнювання фінансового забезпечення територіальних громад / С. А. Буковинський // Фінанси України. – 1999. – №5. – С. 80–84.
6. Бюджетний кодекс України. – Х.: Одиссей, 2011. – 136 с.
7. Волохова І. С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку/ І. С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2010. – 234 с.

Таблиця 2

Трактування поняття «міжбюджетні відносини»

Автор, джерело	Поняття «міжбюджетні відносини»
Бюджетний кодекс України [6]	Відносини між державою, АРК та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією та законами України
І. Волохова [7]	Відносини між ланками бюджетної системи України, пов'язані з перерозподілом бюджетних коштів з метою збалансування обсягів видатків органів влади різних рівнів, обумовлених законодавчо наданими повноваженнями та делегованими функціями, та їх доходами
Ю. Вороб'єв, І. Усков [8]	Відносини, які виникають між центральною владою та органами місцевого самоврядування з приводу формування дохідних джерел, здійснення витратних повноважень та безоплатного перерозподілу бюджетних ресурсів між Державним та місцевими бюджетами
А. Ігудін [13]	Відносини між органами влади різних рівнів із приводу розмежування на постійній (довготривалій, без вказівки строку) основі видів витрат, а також податків та інших платежів (водністю або частково), які поступають в бюджетну систему країни, нормативного розподілу регулюючих доходів на тимчасовій основі та перерозподілу коштів з бюджету одного рівня в інший
В. Кравченко [16]	Форма взаємозв'язків та взаємозалежності між окремими рівнями місцевих бюджетів, а також між місцевим бюджетом та Державним бюджетом України, який є головним елементом міждержавних фінансових відносин
І. Луніна [17]	Відносини між центральною і місцевою владою з розподілу повноважень, видаткових зобов'язань та дохідних джерел між бюджетами різних рівнів
К.Павлюк [18]	Система міжрівневих відносин органів державної влади, місцевого самоврядування, а також між органами місцевого самоврядування відносно встановлення та розмежування бюджетних повноважень розподілу доходів та видатків бюджетів, взаємної відповідальності
А. Фаттієва [24]	Сукупність відносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування відносно закріплення та розмежування бюджетних повноважень, дотримання прав, обов'язків та відповідальності органів влади в сфері складання і виконання бюджетів та бюджетного процесу
В. Швець [27]	Система взаємовідносин між державою та місцевим самоврядуванням щодо розподілу повноважень державних органів влади й органів місцевого самоврядування, а також розподілу видаткових зобов'язань і дохідних джерел між бюджетами різних рівнів
В. Шуба [28]	Об'єктивно зумовлена система надання фінансової допомоги регіональним та місцевим органам влади, які в силу історично сформованих умов не забезпечені достатніми засобами для здійснення своїх повноважень

8. Воробьев Ю. Н. Межбюджетные отношения в Украине / Ю. Н. Воробьев, И. В. Усков. – Симферополь: ИТ «АРИАЛ», 2010. – 276 с.
9. Горбунова О. Н. Бюджетное право России / О. Н. Горбунова, А. Д. Селюков, Ю. В. Другова: учеб. пособ. – М.: ТК Велби, 2002. – 192 с.
10. Гриценко А. Макроекономічні основи удосконалення податкової політики та її вплив на міжбюджетні відносини / А. Гриценко // Реформа міжбюджетних відносин і проблеми розвитку податкової системи України. – Ірпінь, 1999. – С. 134–135.
11. Другова Ю. В. Бюджетный федерализм: правовой аспект / Ю. В. Другова / Автореферат дис. канд. юрид. наук. – М.: 1999. – 28 с.
12. Игудин А. Г. О принципах реформирования межбюджетных отношений в Российской Федерации / А. Г. Игудин // Финансы. – 1998. – № 8. – С. 6 – 9.
13. Игудин А. Г. Межбюджетные отношения и реформа местного самоуправления / А. Г. Игудин // Финансы. – 2006. – № 7. – С. 11–15.
14. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О. П. Кириленко. – К.: НІОС, 2000. – 384 с.
15. Колесов А. С. Межбюджетные отношения: сущность и пути совершенствования / А. С. Колесов // Финансы. – 2002. – № 2. – С. 3–6.
16. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України / В. І. Кравченко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 487 с.
17. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин / І. О. Луніна. – К.: Наукова думка, 2006. – 432 с.
18. Павлюк К. В. Місцеві бюджети і міжбюджетні відносини / К. В. Павлюк // Фінанси України. – 1996. – № 6. – С. 24–37.
19. Подпорина И. В. Межбюджетные отношения и бюджетное регулирование / И. В. Подпорина // Финансы. – 1999. – № 10. – С. 17–20.
20. Проблемы федерализма: современная модель? / под ред. С. В. Ястржембского. – М.: Фонд соц.-полит. исследований, 1991. – 147 с.
21. Птицын В. И. Бюджетный федерализм и совершенствование межбюджетных отношений / В. И. Птицын // Финансы. – 1996. – № 9. – С. 42 – 11.
22. Слухай С. В. Фінансове вирівнювання на рівні територіальних громад – досвід ФРН / С. В. Слухай // Фінанси України. – 1998. – № 5. – С. 42–53.
23. Соколовська А. М. Особливості проведення податкових реформ: світовий досвід і Україна / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 1998. – № 12. – С. 71–80.
24. Фаттеева А. Р. Межбюджетные отношения в условиях федерализма: монография / А. Р. Фаттеева. – Ижевск.: ИжГТУ, 2005. – 143 с.
25. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін / за наук. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.
26. Фурдичко Л. Міжбюджетні відносини в Україні в сучасних умовах / Л. Фурдичко, Н. Гайдис // Регіональна економіка. – 2004. – № 2. – С. 225–229.
27. Швець В. Я. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин / В. Я. Швець // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 23–31.
28. Шуба В. Б. Межбюджетные отношения в РФ / В. Б. Шуба. – М.: изд-во рос. академии им. Г. В. Плеханова, 2004. – 119 с.